

גזרת נפ"יו (נחי פ"יו)

(1) לגזרה זו שייכים שורשים שפה"פ שלהם היא יו"ד, לדוגמה:

פ	צ	ף
י	ש	נ
י	ר	ד
י	ס	ד
י	ר	ש

(2) על פי רוב, גזרה זו אינה כוללת את שורשי חפ"ץ (מלבד מקרים בודדים).⁽¹⁾

(3) בבניינים הכבדים פֶּצַח, פֶּצַח וּהַתְּפִיץ נוטה גזרה זו על דרך השלמים:

פֶּצַח : יָשַׁב (כמו קִבֵּץ) פֶּצַח : יָשַׁב (כמו קִבֵּץ) הַתְּפִיץ : הִתְיַשְׁב (כמו הִתְקַבֵּץ)

(4) בשלב מוקדם יותר של העברית פה"פ (אות השורש הראשונה) בפעלים אלה הייתה וי"ו, ורק בשלב מאוחר יותר הפכה ליו"ד. גזרה זו נקראת נח"פ"ו משום שלפעמים עדיין רואים וי"ו בפה"פ, אך בשורש המילה נכתוב תמיד יו"ד (ולא וי"ו): י-ר-ד, י-ב-ש, י-ס-פ, י-ד-ע וכו'.

(5) בנטיית הפעלים בגזרה זו אנו מוצאים בפה"פ יו"ד נחה או וי"ו נחה המתפקדות כאימות קריאה ויוצרות ביחד עם המוספית שלפניהן תנועה מלאה. לדוגמה,

מוספית	פ	צ	ף	מוספית + י / ו שורשית = תנועה מלאה
י	י	ש	ן	יו"ד איתן + יו"ד שורשית = חִירִיק מלא (תנועת i)
נ	ו	ל	ד	נו"ן נפעל + וי"ו שורשית = חולם מלא (תנועת O)
ה	ו	ר	ד	ה"א הופעל + וי"ו שורשית = שורוק (תנועת u)

כיצד נוצרו צורות אלה?

שורש י-ש-נ, בניין קל, עתיד נסתר (כמו יִלְמַד): *יִישֵׁן < יִישָׁן
 שורש י-ר-ד, בניין הפעל, עבר נסתר (כמו הִלְבֵּשׁ): *הִוְרַד < הוֹרַד
 שורש י-ל-ד, בניין נפעל, עבר נסתר (כמו נִכְנַס): *נִוְלַד < נוֹלַד⁽²⁾

⁽¹⁾ הפועל נוצר (בניין נפעל) – מן השורש י-צ-ר – נוטה על דרך גזרת נפ"יו (לעומת הפועל יצר בבניין קל הנוטה על דרך גזרת חפ"ץ). שמות בודדים – שם התואר מוֹצֵק (מן השורש י-צ-ק) ושמות העצם מִיָּם (מן השורש י-ז-מ) ומִיָּצָג (מן השורש י-צ-ג) – נוטים על דרך גזרת נפ"יו.

⁽²⁾ לדעת חוקרים, התנועה המקורית מתחת לנו"ן של בניין נפעל הייתה תנועת a – נוֹלַד.

בניין קל

צבר - והוה - אל דרק השלמים

צבר	זנק, יונקת, יונקים, יונקות
זרק	זרק, יזרקת, יזרקים, יזרקות
זישן	זישן, זישנה, זישנים, זישנות

צתיז - שתי צורות

בנשיפת פה"פ יו"ד (X/XX)

בשורשים:

י-ש-ב, י-ר-ד, י-ל-ד, י-ל-כ, י-ד-ע, י-צ-א

צורה באת אית"ן + צורה בצה"פ:

אֵשֶׁב, יֵשֶׁב, תֵּשֶׁב, נֵשֶׁב, תִּשְׁבְּנָה (XX)

צורה באת אית"ן: תִּשְׁבִּי, יִשְׁבוּ (X)

פני גרונית פתח בעה"פ (הנמכת תנועה):

אֲדַע, יִדַע, תִּדַע, נִדַע, תִּדְעָנָה

הברה ראשונה בחיריק מלא X

על דרך קלמד (מהשלמים): *יִינֵק < יִינֵק

אֵינֵק, יֵינֵק, תֵּינֵק, נֵינֵק, יִינְקוּ, תִּינְקוּ, תִּינְקָנָה

אֵישׁוֹ, יֵישׁוֹ, תֵּישׁוֹ, נֵישׁוֹ, יִישׁוּ, תִּישׁוּ, תִּישׁוּנָה

אֵירֶשׁ, יֵירֶשׁ, תֵּירֶשׁ, נֵירֶשׁ, יִירֶשוּ, תִּירֶשוּ, תִּירֶשׁנָה

ציווי - שתי צורות

בנשיפת פה"פ יו"ד (X)

בשורשים: י-ש-ב, י-ר-ד, י-ל-ד, י-ל-כ, י-ד-ע, י-צ-א

שֶׁב! שְׁבִי! שְׁבוּ! שְׁבְּנָה!

פתח בעה"פ לפני הגרונית (הנמכת תנועה):

דַע! דְעִי! דְעוּ! דְעָנָה!

אל דרק השלמים

זֶרֶק! זְרָקִי! זְרָקוּ! זְרָקָנָה!

לעתים נושלת היו"ד, למשל בפועל זֶשׁוֹ:

זֶשׁוֹ! זְשָׁנִי! זְשָׁנוּ! זְשָׁנָה!

ש פוּצַל - שתי צורות

1. הברה ראשונה בחיריק מלא X: לִינֵק, לִירֶק, לִישׁוֹן פּנתיב מלא: לינוק, לירוק, לישון

2. בנשילת פה"פ (צורה נקבית בסיומת זת): לְרִשֶׁת, לְלַכֶּת, לְשַׁבֵּת, לְרַדֵּת, לְלַדֵּת, לְדַעַת, לְצַאֵת

ש פוּצַל - שתי מוקפים

1. על דרך השלמים (משקל קטילה): יִנְיָקָה, יִרְיָדָה, יִשְׁיָבָה, יִרְיָקָה, הִלְיָכָה

2. בנשילת פה"פ (משקל קטלה): שְׁנָה, לְדָה, דְעָה, יַעֲצָה פּנתיב מלא: שינה, לידה

שורש אל עקבי בניין קל: ה-ל-כ / י-ל-כ

בצבר ובהוה הי"א בפה"פ: הִלְדָּה, הוֹלְדָּה בצתיז ובציווי (X/XX): גִּלְדָּה, אֲלַדָּה, תִּלְדָּה, גִּלְדָּה...; לְדָה! לְכִי! לְכוּ! לְכָנָה! כתב, הוסיף הערות והגייה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית, ראשון לציון

בניין נפעל

צבר והוה – תחילת הפועל בהברת נו

שורש י-ל-ד, בניין נפעל, עבר נסתר (כמו נָכַס): *נִלְדָּד < נולד

	מֹסְפִית	פ	צ	ף	
נו"ן נפעל + וי"ו שורשית	נ	ו	ל	ד	נו"ן נפעל + וי"ו שורשית

הוה – קמץ בעה"פ

צבר – פתח בעה"פ

נולד	נולד	נולד	נולד
נועד	נועד	נועד	נועד
נועץ	נועץ	נועץ	נועץ
נוצר	נוצר	נוצר	נוצר
נוסף	נוסף	נוסף	נוסף
נושע	נושע	נושע	נושע
נוכח (לדעת)	נוכח (לדעת)	נוכח (לדעת)	נוכח (לדעת)

למציאת השורש, העבר את הפועל לזמן עבר נסתר, מחק את הנו"ן ושנה את הוי"ו ליו"ד:

תְּנַלְדָּד ← נולד ← נולד
ו-ל-ד ← י-ל-ד

שונה מנוכח = נמצא (בהווה); ובעבר – נכח (נ-כ-ח, גזרת חפ"ן על דרך השלמים)

שימו לב! לא כל הברת נו בתחילת מילה מגלה לנו פועל בגזרת נפ"ו! יש להעביר את הפועל לזמן עבר נסתר (הוא אתמול). למשל, נוֹפְּלִים ← הוא אתמול נָפַל ← שורש נ-פ-ל, גזרת חפ"ן

את"ו, ציווי, ע פועל וע פועל – ע דרך הפעלים (חד"ק/סד"ק)

<u>ע פועל</u>	<u>ע פועל</u>	<u>ציווי</u>	<u>את"ו</u>
הַנְּלַדְדוּ	לְהַנְּלַדְד	הַנְּלַדְד!	אֲנִלְדָּד/אֲנִלְדְּדוּ, יִנְלַדְדוּ, תִּנְלַדְדְנָה...
הַנְּשַׁעְדוּ	לְהַנְּשַׁע	הַנְּשַׁע!	אֲנִשַׁע, יִנְשַׁע, תִּנְשַׁעְדוּ, נִשַׁעְדוּ...

פתח בעה"פ לפני הגרונית (הנמכת תנועה)⁽¹⁾

⁽¹⁾ קיימת גם נטייה בפתח גנובה: יִנְשַׁע, נִשַׁע, לְהַנְּשַׁע וכו'.

בניין הפעיל

אורק כל הנטייה – תחילת הפועל בהברת X

שורש י-ר-ד, בניין הפעיל, עבר נסתר (כמו הַרְקִיד): *הַרְיִיד⁽¹⁾ < הַרְיִיד

	מוספית	פ	צ	מוספית	ף
ה"א הפעיל + וי"ו שורשית	ה	ו	ר	י	ד

צבר – בהברת הוּ
הַרְיִיד
הַרְיִיד, הַרְיִידוּ ...

הוּה – בהברת מוּ
הַרְיִיד
הַרְיִיד, הַרְיִידוּ, הַרְיִידוּ ...

צתי'ז – אית"ן בהברת X
הַרְיִיד
הַרְיִיד, הַרְיִידוּ, הַרְיִידוּ ...

עפ פועל
הַרְיִיד (משקל הַקְטָלָה)

עפ פועל
הַרְיִיד

ציווי
הַרְיִיד! הַרְיִידוּ!
הַרְיִידוּ! הַרְיִידוּ!

לחמשת השורשים י-נ-ק י-ש-ר י-מ-נ י-ט-ב י-ל-ל נטייה מיוחדת בבניין הפעיל

הַיִנְיָקָה את התינוק; הַיִשִּׁיר מבט⁽²⁾; הַיִמִּין (פנה לצד ימין)⁽²⁾; הַיִטִּיב (עשה טוב, שיפר); הַיִלִּיל (השמיע קול יללה, זעק)

אורק כל הנטייה – תחילת הפועל בהברת X (תנועת e)

צבר – בהברת הַי
הַיִטִּיב
הַיִטִּיב, הַיִטִּיב, הַיִטִּיב, הַיִטִּיבוּ ...

הוּה – בהברת הַי
הַיִטִּיב
הַיִטִּיב, הַיִטִּיבוּ, הַיִטִּיבוּ

צתי'ז – אית"ן בהברת X
הַיִטִּיב
הַיִטִּיב, הַיִטִּיבוּ, הַיִטִּיבוּ ...

ציווי
הַיִטִּיב!
הַיִטִּיבוּ! הַיִטִּיבוּ!

עפ פועל
הַיִטִּיב

עפ פועל
הַיִטִּיב

למצאת השורש, העבר את הפועל לזמן עבר נסתר, מחק את המוספיות ושנה את הווי"ו ליו"ד:

הַרְיִיד ← הַרְיִיד ← הַרְיִיד ← הַרְיִיד ← הַרְיִיד
הַיִשִּׁיר ← הַיִשִּׁיר ← הַיִשִּׁיר ← הַיִשִּׁיר ← הַיִשִּׁיר

⁽¹⁾ לדעת חוקרים, התנועה המקורית מתחת למוספית של בניין הפעיל הייתה תנועת a – *הַרְיִיד.

⁽²⁾ הפעלים הַיִמִּין והַיִשִּׁיר נוטים בהווה, בעתיד ובציווי גם בתנועת ay: מַיִשִּׁיר, מַיִשִּׁיר, מַיִשִּׁיר; מַיִמִּין, מַיִמִּין, מַיִמִּין...

בניין הופעל

פארק כל הנטייה – תחילת הפועל בהברת א

שורש י-ר-ד, בניין הפעל, עבר נסתר (כמו הִלַּבֵּשׁ): *הִרְדַּד < הוֹרַד

	פ	צ	ס	מוספית	
	ד	ר	ו	ה	ה"א הופעל + וי"ו שורשית
הוֹרַד [י-ר-ד]					

צמי'ד – אית"ן בהברת א

יוֹרַד

אורַד, תורַד, נוֹרַד ...

הוואה – בהברת מו

מוֹרַד

מוֹרַדַת,

מוֹרַדִים, מוֹרַדוֹת

צמק – בהברת הו

הוֹרַד

הוֹרַדַתִי, הוֹרַדַת,

הוֹרַדו ...

שימו לב! פועל המתחיל בהברת א הוא תמיד בבניין הופעל,

מלבד יוצא דופן אחד מגזרת השלמים:

שורש י-כ-ל, בניין קל, גזרת השלמים }

עוּרַע י-כ-ל, **בניין קל**, **צמי'ד**: אוֹכַל, יוֹכַל, נוֹכַל, תּוֹכַלְנָה...

הוואה: יְכוּל, יְכוּלָה, יְכוּלִים, יְכוּלוֹת

צמק: יְכַל, יְכַלְתִּי, יְכַלְנוּ, יְכַלְהוּ, יְכַלּוּ...

מה מות'ר eef המי'ים המודעות המשפט eefניק?

לפני שיצא התינוק יְדַעְהּ היוֹלְדֶת כי עליה לְלַכֵּת לבית החולים, שם תצטרך לְשַׁבֵּת עוד שעות ארוכות ולחכות עד שִׁיְרַדּוּ המים ותתחיל הלידה.

וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ) וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ) וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ) וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ)

וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ) וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ) וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ) וְיָדָעְהָ (אָמַרְתָּ)